

KIRJA-ARVIO

Kuriositeetti loitsuista

Rimma Erkko

Vilho Rikkonen, *Vainajienpalvontataikoja* (Helsinki: SKS, 2021).

Vilho Rikkosen *Vainajienpalvontataikoja* on julkaistu alun perin vuonna 1931. Vanhojen kirjojen uudelleenjulkaisussa jonkinlainen esipuhe ja kontekstointi olisivat usein tarpeellisia. Ne kuitenkin valitettavasti puuttuvat Riikosen uusintapainoksesta. Teoksen takakannessa kerrotaan hieman raflaavasti sen liittyvän mystiseen Tattarisuon tapaukseen, joka oli tuolloin mediassa pinnalla. Malmissa sijaitsevista Tattarisuon lähteestä oli löytynyt ihmisen ruumiinosia, joita oletettiin käytetyn mustan magian rituaaleihin. Juuri muuta kirjan syntyhistoriasta ei itse kirjassa kerrota.

Merja Leppälahti (FL) arvelee kirjalla olevan kulttimaineen ja että jotkut pitävät sitä jonkinlaisena mustan magian opuksena – päätelmä lienee perusteltu, sillä Leppälähden mukaan kirjasta pyydetään antikvaareissa jopa yli satoja euroja. (Mm. SKS:n verkkokaupassa kirja tosin maksaa alle kolmekymmentä euroa ainakin tällä tiedolla, joten antikvariitista sitä tuskin kannattaa metsästä.) Teoksen takakannessakin sitä luonnehditaan ”unohdetuksi klassikoksi”.

Siihen nähden, miten näkyvästi Tattarisuon tapaus tuodaan takakannessa esiin ja miten kannen symboliikka viittaa mustaan magiaan, lukijalle saattaa tulla pettymyksenä kirjan todellinen sisältö. Kirjassa ei nimittäin käsitellä Tattarisuon tapausta lainkaan. Siinä ei myöskään juurikaan puhuta mustasta magiasta tai ruumistaikuudesta sen valossa. Kirjan raflaavasta ulkoasusta ei siis kannata hämääntyä eikä odottaa pimeiden rituaalien kuvausta tai Tattarisuon tapauksen syvää analyysia. Sen sijaan kyseessä on kokoelma suomalaisia loitsuja ja taikoja, jotka kuka tahansa kykenee löytämään täysin ilmaiseksi myös Suomalaisen kirjallisuuden seuran

arkistoista, jos osaa etsiä tai kysyä neuvoa. Mikäli kuitenkin suomalaiset loitsut ja taitat kiinnostavat, eikä halua viettää tuntikausia arkistoissa niitä tutkien, kirja on kiinnostava katsaus aiheeseen.

Teoksen tieteellinen arvo on kyseenalainen, kuten 30-luvun tutkimukselta voi odottaakin. Jotta teoksella olisi muutakin kuin kuriositeettiarvoa, se olisi kaivannut kipeästi tuoreen alan tutkijan esipuhetta tai jälkisanoja, jossa valotetaan teoksen vastaanottoa, taustaa ja sen merkitystä omana aikanaan sekä relevanssia nykyaikana.

Rikkosen teos julkaistiin alun perin omakustanteena, minkä kyllä huomaa. Tieteelliseltä arvoltaan kirjoittajan huomioidut ovat vähäisiä, koska ilman lähteitä ne ovat yksityishenkilön havaintoja ilman laajempaa kontekstia. Rikkonen ei esimerkiksi perusta mihinkään huomiotaan siitä, että kaikki uskonnot pohjaisivat vainajainpalvontaan. Rikkosen toteamus siitä, että kaikki jumalat olisivat joko hyviä tai pahoja on myös hämmentävän yksioikoinen. Todellisuudessa pakanauskossa monet jumaluudet ovat pikemminkin hyvin ambivalentteja ja oikullisia hahmoja. Niiden kategorisointi suoraan hyviin tai pahoihin on asioiden yksinkertaistamista ja pakottamista kristilliseen normiin, joka ei sovellu monijumalaisiin uskontoihin sellaisenaan. Rikkosen perustavanlaatuisen ongelman on myös siinä, ettei hän määrittele käsitteitään. Lukijalle ei jää lopulta käsitystä siitä, mitä Rikkonen tarkoittaa jumalalla tai vainajalla, eikä Rikkonen tunnusta omien kategorioidensa häilyvyyttä.

Itse kerätyt runot ja loitsut ovat kiinnostavia, mutta eivät tarjoa mitään erityisen uutta kenellekään, joka on tutustunut SKS:n arkistoihin aikaisemminkin. Ylivoimainen valtaosa loitsuista on hyvin

tavanomaisia parannusloitsuja, mutta loppua kohden kirjassa kerrotaan myös lyhyesti kalmanväestä ja muista vainajauskomuksista. Vainajauskomusten osuus kirjassa on kuitenkin hyvin pieni, ja tästä näkökulmasta kirjalle sopivampi nimi olisikin ollut ”Kokoelma parannusloitsuja”. Toki sitä voisi olla hankalampi markkinoida yhtä raflaavasti.